

УДК 338.001.36

Гопкало О.І.

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДОЛОГІЧІ ОСОБЛИВОСТІ

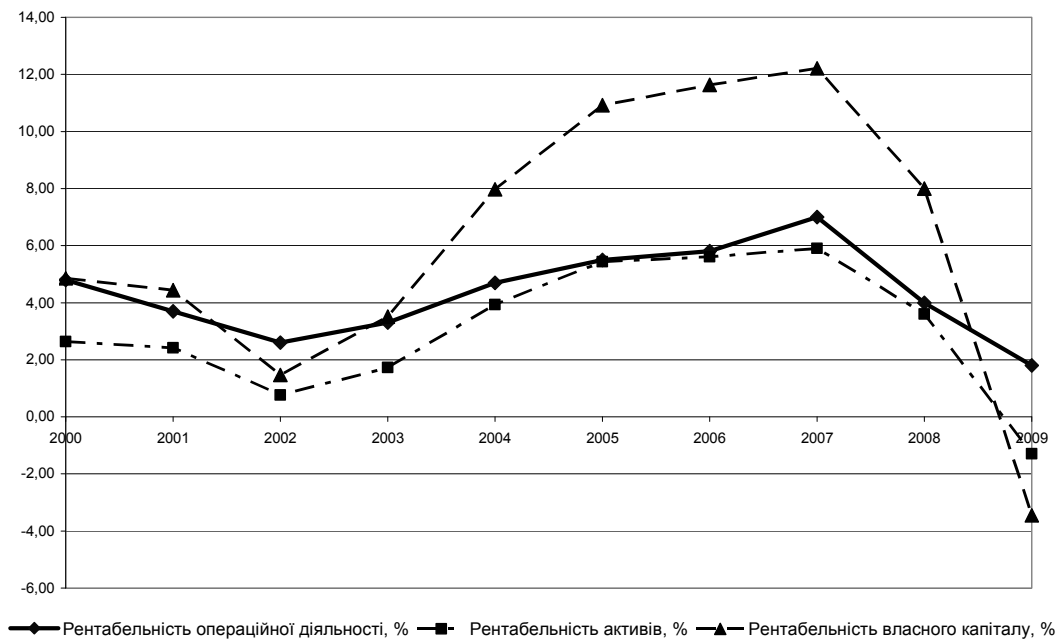
Проведено критичний аналіз існуючих методологічних підходів до визначення обсягів ресурсного потенціалу промислового підприємства. Встановлено методологічні особливості оцінки ресурсного потенціалу підприємства на основі використання системно-динамічного підходу.

Ключові слова: ресурсний потенціал, елемент, системно-динамічний підхід, життєвий цикл.

The critical analysis of existing methodological approaches to determining the volume of resource potential of the industrial enterprise was conducted. The methodological features of assessment of resource potential on the basis of system-dynamic approach were defined.

Key words: resource potential, element, system-dynamic approach, life cycle.

Сучасний етап розвитку економіки Україні зумовлює потребу підприємств у пошуку найбільш раціональних шляхів формування і використання ресурсного потенціалу з метою виведення підприємства на бажаний рівень розвитку. Як свідчать статистичні данні (рис. 1), починаючи з 2007 р. усі показники рентабельності роботи підприємств поступово зменшувались.

Джерело: на основі даних <http://ukrstat.gov.ua> [1]

Рис. 1. Динаміка показників рентабельності діяльності промислових підприємств в Україні у 2000-2009 рр., %

Причому у 2009 р. внаслідок дії факторів, обумовлених світовою фінансовою кризою, а також внутрішніми структурно-інституціональними викривленнями та недоліками по-

казники рентабельності власного капіталу та активів впали нижче нуля. Слід зауважити, що найбільші збитки за 9 місяців 2009 р. [1] отримали підприємства у галузі металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (-7430,4 млн. грн. – 55,9% підприємств), переробної промисловості (-4293,1 млн. грн. – 46,1% підприємств) та добувної промисловості у галузі добування паливно-енергетичних корисних копалин (-2383,7 млн. грн., тобто 67,6% усіх підприємств галузі). Враховуючи те, що підприємства зазначених галузей є, по-перше, експорто-орієнтованими (45,4% у загальному обсязі експорту та 78,5% у виробництві продукції), по-друге, ці підприємства є зазвичай або місто утворюючими, або створюють найбільші обсяги фінансових ресурсів промислово розвинених регіонів (Дніпропетровська, Донецька, харківська, запорізька, Луганська області) таке становище негативно впливає як на фінансові та економічні можливості самих підприємств (у т.ч. на їх можливості створення, розподілу та використання ресурсного потенціалу), регіонів, де вони розташовані та країни в цілому.

Отже необхідно шукати більш ефективні шляхи формування управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання ресурсного потенціалу як на рівні окремих підприємств, так і на рівні держави в цілому. У вказаному контексті вимагають теоретичного й практичного розв'язання проблеми запровадження адекватного апарату оцінки ресурсного потенціалу промислового підприємства, що дасть змогу максимально чітко визначити відповідність наявного ресурсного потенціалу стратегічним цілям розвитку підприємства.

Проблеми аналізу та оцінки потенціалу підприємства досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені В. Блонська, О. Горяча, О. Добикіна, Л. Квятковська, Н. Краснокутська, Є. Лапін, О. Федонін, та інші. В даних дослідженнях доволі докладно розглядаються питання структури та аналізу обсягів та динаміки ресурсного потенціалу. Однак, як свідчить практика використання існуючих методик вони не позбавлені певних недоліків, які, у свою чергу, призводять до значних похибок в оцінках обсягів потенціалу, а, відповідно, і у прогнозуванні перспектив розвитку ресурсної бази підприємства та самого підприємства в цілому. Відповідно, для пошуку альтернативних підходів до оцінки ресурсного потенціалу підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища одним з першочергових завдань є критичний аналіз існуючих підходів до оцінки ресурсного потенціалу підприємства, пошук їх принципових переваг та недоліків та визначення тих методологічних особливостей оцінки ресурсного потенціалу підприємства, які дозволять ліквідувати або мінімізувати вплив цих недоліків на результати оцінки та прогнозування перспектив розвитку ресурсного потенціалу підприємства.

Зважаючи на вищесказане, метою статті є аналіз існуючих методичних підходів до оцінки потенціалу з метою визначення методологічних особливостей оцінки ресурсного потенціалу підприємства на основі використання системно-динамічного підходу.

Існуючі у науковій літературі підходи до оцінки «ресурсного потенціалу» та його складових досить різноманітні і, на жаль, не мають системного характеру, що ускладнює їх дослідження. Та все ж за основними ознаками запропоновані вченими підходи можна класифікувати та згрупувати у напрямки.

Ряд авторів ототожнюють оцінку потенціалу підприємства з оцінкою бізнесу [2] або оцінкою його майнового потенціалу [3, 4] і виділяють такі підходи до оцінки потенціалу (табл. 1).

За аналогією з класифікаціями підходів до аналізу та оцінки потенціалу, запропонованими В. Скуліним та З. Шершньовою, у табл. 2 розглянемо основні ознаки та методи визначених напрямків оцінки потенціалу підприємства.

Таблиця 1

Аналіз підходів до визначення вартості потенціалу підприємства

Підхід та його сутність	Методи	Основні недоліки
<i>Доходний (результатний)</i> - визначення поточної вартості об'єкта на базі прогнозних сум майбутніх доходів від використання або продажу об'єкта	<ul style="list-style-type: none"> ▪ метод капіталізації ▪ метод дисконтування грошових потоків 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ в аналітичних розрахунках використовується прогнозна інформація; ▪ аналітичні процедури формування ставок дисконтування та капіталізації мають суб'єктивний характер; ▪ через тривалість періоду оцінки і нестабільність процесів руху капіталу досягнення абсолютно точних результатів майже неможливо.
<i>Порівняльний (ринковий)</i> - визначення вартості об'єкта на базі зіставлення з аналогами, що були об'єктами ринкових угод	<ul style="list-style-type: none"> ▪ метод ринку капіталу ▪ метод ринку угод ▪ метод галузевих коефіцієнтів 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ відсутність розвинутого, цивілізованого й прозорого ринку об'єктів оцінки; ▪ некоректність оцінки унікальних чи специфічних об'єктів за браком аналогів для порівняння; ▪ не враховуються перспективи розвитку підприємства на базі існуючих можливостей.
<i>Витратний (майновий)</i> - визначення вартості об'єкта як суми вартостей всіх активів підприємства скоригованих на суму зобов'язань	<ul style="list-style-type: none"> ▪ метод чистих активів ▪ метод ліквідативної вартості 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ використання вже застарілої інформації; ▪ ігнорування перспектив розвитку підприємства з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів; ▪ визначення вартості всіх активів підприємства не враховує синергетичного ефекту від їх використання.

* Складено за [5, 6, 7, 8]

Таблиця 2

Аналіз напрямків у підходах до оцінки потенціалу підприємства

Напрямок	Основні ознаки напрямку	Методи, що використовуються
<i>ресурсний</i>	ресурсний потенціал підприємства визначення як сукупність його складових - фізичних і вартісних оцінок окремих ресурсів підприємства	аналіз якості та структури окремих ресурсів підприємства з визначенням їх дефіцитності або надлишку
<i>цільовий (результатний)</i>	потенціал розвитку (зростання) підприємства визначається на підставі аналізу системи показників, що відображають результат фінансово-господарської діяльності підприємства	<ul style="list-style-type: none"> ▪ бенчмаркінг (орієнтація на кращі досягнення конкурентів), ▪ обліковий (орієнтація на власні кращі досягнення), ▪ мезопрогностично - корегуючий (базується на результатах прогнозування і власних можливостях підприємства)
<i>ресурсно-функціональний</i>	зорієнтований на визначення раціональної структури потенціалу підприємства, ефективність використання потенціалу визначається раціональністю використання його складових, відповідності ресурсів функціям	величина потенціалу визначається виходячи з прогресивних норм і нормативних співвідношень, організації виробництва загалом і окремих підсистем підприємства, що використовуються в галузі
<i>ресурсно-цільовий (проблемно-орієнтований)</i>	вимір та оцінка потенціалу підприємства відбувається за одночасної оцінки ресурсів підприємства в зіставленні з тими цілями, які перед ним стоять.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ детерміністсько - лімітуючий (облік критичних чинників і вузьких місць), ▪ інтегральний (визначення результуючого впливу комплексу ключових чинників)

** Складено за [9, 10].*

Зважаючи на основні риси запропонованих авторами методик згрупуємо їх за визначеними напрямками у підходах до аналізу та оцінки ресурсного потенціалу:

У відповідності до основних ознак до ресурсного напрямку можна віднести методи оцінювання потенціалу, що ґрунтуються на оцінці окремих складових потенціалу з акцентом на найбільш значущі у структурі потенціалу за визначенням автора.

Так у роботі [11] визначальним приймається технічний потенціал (визначається за допомогою інтерполяційно-факторно-матричного методу прогнозування), через величину якого, спираючись на існуючі співвідношення між складовими економічного потенціалу, можна розрахувати прогнозу величину усіх складових економічного потенціалу.

О. Федонін [5] окрім майнової складової, яку визначає як «сукупність засобів підприємства, що знаходяться під його контролем», виділяє як особливо значущу у складі потенціалу підприємства ще й фінансову складову, визначаючи її як «характеристику фінансового положення і фінансових можливостей підприємства».

Деякі вчені поряд з майновою, технічною та технологічною складовою як особливо значущу у складі потенціалу виділяють і трудову складову, визначаючи при цьому загальний розмір (загальну вартість) потенціалу як суму вартостей його значущих складових. Так П. Шилепницький [12] загальну величину виробничого потенціалу підприємства (галузі) визначає як суму вартостей середньорічних основних виробничих та оборотних фондів підприємства, а також величини заробітної плати (включаючи відрахування на соціальне страхування) промислово-виробничого персоналу. Схожий підхід виявляється у іншій роботі [2], де розмір ресурсного потенціалу визначається як сума його складових етапів формування потенціалу, а саме фондового, матеріально-технічного потенціалу та потенціалу нематеріальних активів, потенціалу оборотних фондів і трудового потенціалу.

Інші автори пропонують більш широкий спектр складових потенціалу приймати у розрахунок при визначенні його вартості. Прикладом є підхід, запропонований у роботі [13], де оцінку сукупного потенціалу ресурсного забезпечення пропонують подавати у вигляді суми доданків, визначених автором, скорегованих на величину обґрунтованих експертним шляхом вагових коефіцієнтів.

Хоча ресурсний підхід є досить поширеним серед вчених, на думку автора він має суттєві недоліки у запропонованих методиках до оцінки ресурсного потенціалу, а саме:

- суб'єктивне визначення складових ресурсного потенціалу, що враховуються при розрахунку його величини;
- ігнорування синергетичного ефекту від поєднання складових ресурсного потенціалу;
- відсутність врахування показників ефективності функціонування складових ресурсного потенціалу;
- ігнорування потенційних наслідків реалізації існуючих можливостей розвитку потенціалу.

Більш змістовним на думку автора є цільовий (результатний) напрямок аналізу і оцінки ресурсного потенціалу, що характеризується в першу чергу розрахунком у процесі аналізу потенціалу показників (критеріїв) ефективності складових потенціалу, на базі яких виконується оцінка величини потенціалу в цілому, при чому результуючий показник може бути сформульований [14] як одним критерієм, що відображається одним загальним показником або доповнюється системою часткових та загальних показників, так і системою критеріїв.

В рамках даного напрямку С. Іщук [15] пропонує метод оцінювання стохастичних меж виробництва та собівартості продукції у вигляді багатовимірної величини, що дозволяє відображати ефективність використання виробничого потенціалу підприємства в контексті

двох її основних складових – технологічної та економічної. Більш об'ємний підхід пропонує О. Кудіна [16], визначаючи у якості складових для узагальнюючого таксонометричного коефіцієнту розвитку багатомірних об'єктів показники ефективності використання матеріальних ресурсів та техніко-технологічної бази підприємства (матеріалоемності та фондоемності); операційної діяльності; використання трудових ресурсів (показники продуктивності праці та зарплатоемності ОД); використання фінансових ресурсів (рентабельності ОД та витрат на одиницю товарної продукції); оцінки якісного рівня розвитку матеріально-технічної бази виробництва (рівень зношеності основних фондів).

Використання показника потенційного прибутку для визначення величини економічного потенціалу підприємства пропонується у роботі [2], при чому наголошується на встановленому вказаним показником взаємозв'язку економічного і виробничого потенціалів. Методичною основою оцінки використання економічного потенціалу є зіставлення розрахованої потенційної величини економічного показника з його фактичним значенням.

Є.Лапін [17], в свою чергу, також пропонує для економічної оцінки виробничого потенціалу за групою активів, що визначають прибуток від реалізації продукції, робіт та послуг, використовувати показники прибутку від реалізації продукції отриманої від використання в t -му році відповідно активної та пасивної частин основних виробничих фондів, оборотних фондів і нематеріальних активів, що беруть участь у виробництві продукції, доповнені показниками амортизаційних відрахування в t -му році розрахункового періоду від залишкової вартості активної, пасивної частин основних виробничих фондів і нематеріальних активів, відповідно.

Визначаючи серед економічних вигод від використання економічного потенціалу промислових підприємств прибуток від операційної діяльності, прибутки від фінансової діяльності, амортизаційні відрахування та дохід від залученого людського капіталу у вигляді основної і додаткової заробітної плати з урахуванням відрахувань на соціальні потреби, Б. Артемьев [6] пропонує здійснювати оцінку економічного потенціалу промислових підприємств через визначення доданої вартості за методом, що базується на „теорії факторів виробництва”, і відповідно до якої додану вартість підприємства можна визначити як суму доданих вартостей від використання факторів виробництва – праці, капіталу, природних ресурсів і інформації.

Особливої уваги показникам валової та чистої доданої вартості, а також чистого прибутку на 1 грн. виробничих ресурсів і на одного працівника, приділяє і Т. Талах [18], пропонує розширити ними систему узагальнюючих показників економічної ефективності виробництва (ресурсовіддача, матеріаломісткість, капіталовіддача, фондівіддача, виробіток,) з метою виявлення та розрахунку резервів виробництва.

Деяко інший погляд має П. Шилепницький [12], пропонує для оцінки використання виробничого потенціалу в якості узагальнюючих показників розраховувати питомий прибуток (величина прибутку від реалізації продукції в розрахунку на 1 грн. вартості виробничого потенціалу) та потенціаловіддачу (обсяг товарної продукції в розрахунку на 1 грн. вартості виробничого потенціалу). Показник потенціаловіддачі, який виражається відношенням кінцевих результатів діяльності підприємства до величини його економічного потенціалу, пропонує використовувати для оцінки ефективності використання потенціалу підприємства і Н. Рябикіна [11].

Деякі вчені пропонують [19,20] оцінювати ефективність використання потенціалу в цілому на базі розрахунку групи показників, що визначають ефективність використання окремих складових потенціалу. Так, методика визначення рівня потенціалу, запропонована у роботі [19], може включати як експрес-оцінку (три-п'ять ключових узагальнюючих показників оцінки), так і деталізовану оцінку кожної складової потенціалу (основні та оборотні фон-

ди, трудові ресурси). Л. Квятковська [20] у своїй роботі пропонує для оцінки ефективності виробничого потенціалу збалансовану систему показників - індикаторів, які формуються по визначених напрямках (фінансовий, навчання та зростання персоналу, внутрішні процеси, потенціал споживчих запитів тощо) і можуть бути розраховані з використанням методів економічного аналізу.

Враховуючи проаналізовані автором методики оцінки ресурсного потенціалу цільового (результатного) напрямку серед їх основних недоліків необхідно відзначити:

- використання для розрахунку показників ефективності інформації про результати діяльності підприємства в-минулому;
- суб'єктивне визначення достатності критеріїв ефективності у системі показників використання ресурсного потенціалу;
- не врахування у визначенні величини наявного ресурсного потенціалу майбутніх (прогнозних) результатів реалізації існуючих можливостей розвитку потенціалу;
- ігнорування цілей підприємства, досягнення яких повинно враховуватись на етапах формування, використання та відтворення ресурсного потенціалу.

Зорієтованими на визначення раціональної структури потенціалу підприємства та раціональності використання його складових (відповідності ресурсів функціям) є методики ресурсно-функціонального напрямку оцінки потенціалу.

За методикою М. Мельникової [21], що базується на ресурсно-комунікаційному підході, можливо оцінити збалансованість між наявними та залученими ресурсами і скоординованість комунікаційних зв'язків щодо використання зазначеного ресурсного потенціалу у процесі функціонування та розвитку виробничо-господарського комплексу.

П. Осіпов [22] пропонує використовувати агреговану систему узагальнюючого і трьох поодиноких показників у вигляді економіко-статистичних систем уніфікованих показників, що відображають фактор ціннісного виміру продукції, ступінь використання потужнісного потенціалу, забезпечення ресурсом виробництва одиниці потужнісного потенціалу, структуру ресурсу виробництва та специфічні властивості елементів виробництва. В роботі [23] для оцінки ефективності економічного потенціалу запропоновано комплексний підхід, який включає аналіз використання виробничого потенціалу для висновку щодо максимально можливого випуску продукції; ринкового потенціалу для визначення максимально можливого обсягу реалізації; прогноз майбутніх грошових потоків та їх дисконтування для визначення максимальних прибутків у майбутньому.

Схему механізму раціональної організації вартісної оцінки потенціалу промислового підприємства з використанням стратегії управління і планування прибутку на базі нормативної собівартості пропонує у своїй роботі А. Сабадирьова [24].

Пішов далі у своїх дослідженнях О. Ліпич [14], запропонувавши економіко-математичну модель, яка відображає вплив структури виробничо-ресурсного потенціалу підприємства (основних фондів, затрат трудових ресурсів та сировини і матеріалів на виготовлення продукції в умовах використання у відповідному режимі виробничо-ресурсного потенціалу) на показники ефективності його діяльності.

Деякі вчені пропонують [2, 3, 25, 26] оцінювати ефективність використання потенціалу підприємства як ступінь (або складову ступеню) конкурентоспроможності підприємства.

У [2] коефіцієнт конкурентоспроможності фірми може бути визначений методом середньозваженої арифметичної показників ефективності виробничого, фінансового, маркетингового потенціалів та конкурентоспроможності товару. У [3] аналіз ресурсного потенціалу підприємства розглядається у контексті ефективного функціонування системи управління витратами, що створює базу для економічної конкурентоздатності підприємства. Н. П'яткова [26] визначає ефективність ресурсного потенціалу та цінність його стратегічного активу ре-

зультативністю їх використання в діяльності підприємства та участю у формуванні його конкурентних переваг на базі визначення інтегрального індикатора, що є результатом прогнозно-аналітичної оцінки структурних елементів ресурсного потенціалу підприємства з визначенням можливостей їх нарощування. В. Павлова і О. Кузьменко [25] пропонують порівнювати оцінку потенціалу підприємства з аналогічними можливостями конкурентів, що на їх думку дає можливість визначити його конкурентні переваги.

Таким чином, врахувавши у окремих напрямках аналізу недоліки у методиках ресурсного та цільового напрямків, методики оцінки ресурсного потенціалу ресурсно-функціонального напрямку все ж мають певні недоліки, а саме:

- раціоналізація ресурсного потенціалу підприємства у розрізі його структурних елементів не обов'язково результує у раціоналізацію ресурсного потенціалу в-цілому;
- розрахунок раціональної структури потенціалу не враховує цілей підприємства, досягненню яких повинен відповідати ресурсний потенціал.

Методики ресурсно-цільового напрямку оцінки потенціалу підприємства враховують одночасну оцінку ресурсів підприємства в зіставленні з тими поточними та стратегічними цілями, які перед ним стоять, що, на думку автора, дозволяє їм більш об'ємно аналізувати та оцінювати потенціал підприємства, адже саме цілі підприємства, скореговані постійно мінливими умовами господарювання на кожному новому етапі його розвитку, характеризують особливості кожного періоду його діяльності і визначають основні напрямки його розвитку.

Найбільш поширеним є підхід до оцінки ресурсного потенціалу на базі розрахунку інтегрального показника, компоненти якого кожен автор визначає у відповідності до значущості з його погляду окремих складових ресурсного потенціалу та їх впливу на формування ресурсного потенціалу в-цілому.

У роботі [27] запропоновано розрахунок інтегрального (комплексного) показника ефективності використання основних засобів підприємства, що на думку авторів методики комплексно аналізує рівень інтенсивного та екстенсивного використання основних засобів, а також реально відображає їх віддачу.

Інтегральний показник, що враховує специфічні риси кожного виробничого чинника і кожного виробничого ресурсу (загального рівня організації виробничої системи підприємства, складності виробничої системи, стійкості системи в короткостроковому періоді, продуктивності праці, забезпеченості підготовленими виробничими запасами гірничого підприємства), і розраховується як середнє геометричне значення його локальних показників пропонує для оцінки виробничого потенціалу В. Лисяков [7]. Визначення інтегрального впливу певної сукупності нововведень на виробничий потенціал підприємства на думку Л. Квятковської [20] повинно стати підсумком розрахунку збалансованої системи показників-індикаторів ефективності виробничого потенціалу.

Відтворювальний підхід до аналізу економічного потенціалу застосовує Б. Артем'єв [6] і пропонує виділяти у його структурі елементи за фазами відтворення: потенціал виробництва, потенціал розподілу, потенціал обміну і потенціал споживання. В. Павлова і О. Кузьменко [25] у своїх дослідженнях і пропонують матрицю оцінювання ресурсного потенціалу підприємства на певних рівнях управління та рівнях діяльності.

Вплив певного етапу життєвого циклу суб'єкта господарювання як одного з основних факторів формування пріоритетних напрямів розвитку ресурсного потенціалу підприємства досліджують представники підходу до розвитку ресурсного потенціалу підприємства з позицій теорії життєвого циклу підприємства. В. Чайковська [28] у своїй роботі пропонує методику розрахунку показника життєвого циклу процесу ресурсного забезпечення підприємства, який враховує рентабельність підприємства скореговану на коефіцієнт забезпеченості матеріальними ресурсами .

Таким чином, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок про недосконалість існуючих методів аналізу та оцінки потенціалу підприємства і визначити основні недоліки, притаманні усім розглянутим методикам:

1. Суб'єктивізм в оцінках (визначення структури ресурсного потенціалу та найбільш значущих його складових, кількості та складу показників оцінки ефективності його використання тощо).

2. Відсутність комплексного підходу (здебільшого врахування тільки поточного або перспективного стану ресурсного потенціалу підприємства, не повне охоплення ключових елементів потенціалу).

3. Не врахування динамічного характеру процесу формування, розподілу та використання ресурсного потенціалу підприємства.

4. Недосконалість сформованого організаційно-економічного механізму процесу управління ресурсним потенціалом підприємства (неузгодженість зі стратегічними, тактичними та оперативними цілями, розгляд обмежених характеристик елементів ресурсного потенціалу тощо).

В контексті управління ресурсним потенціалом особливої уваги потребує саме процес узгодження цілей розвитку не тільки між різними рівнями управління, а і відповідність цілей розвитку окремих складових ресурсного потенціалу та ресурсного потенціалу в цілому. У цьому напрямку аналізує економічний механізм досягнення цілей підприємства, що формулюються на різних часових горизонтах планування (поточному, тактичному, стратегічному) О. Горяча [29] і обґрунтовує, що життєво важлива вимога невичерпності потенціалу у повному обсязі забезпечується завдяки синхронізації фаз нагромадження і використання не тільки різних предметних компонентів потенціалу, а й окремих елементів одного виду ресурсів.

В цьому аспекті особливо важливим питанням є урахування у процесі управління тривалості життєвого циклу як самого ресурсного потенціалу, так і окремих його складових. При цьому слід зважати на те, що для кожної складової ресурсного потенціалу темпи подолання окремих фаз розвитку, тобто переходу від однієї стадії розвитку до іншої є різними, що, відповідно, впливає і на тривалість життєвого циклу ресурсного потенціалу в цілому. Відповідно, питання оцінки швидкості переходу від однієї фази розвитку до іншої у контексті окремих складових ресурсного потенціалу підприємства потребує виконання наступних дослідницьких кроків:

1) Дослідження змісту та структури ресурсного потенціалу підприємства задля виявлення первинних та вторинних його елементів та встановлення існуючих тенденцій розвитку відповідних складових.

2) Формування системи показників, що дозволяють охарактеризувати поточний стан певного елементу ресурсного потенціалу та оцінити перспективи його подальшого розвитку.

3) Розробка механізму ідентифікації фази розвитку певних елементів ресурсного потенціалу на основі аналізу комплексу відповідних показників та оцінка сценаріїв (екстенсивний або інтенсивний) подальшого розвитку елементів.

4) Оцінка впливу обраних сценаріїв розвитку елементів (екстенсивний або інтенсивний) на тривалість окремих фаз життєвого циклу ресурсного потенціалу підприємства в цілому та визначення механізмів управління тривалістю окремих фаз.

5) Розробка конкретних заходів щодо управління складовими ресурсного потенціалу, які передбачають подовження тривалості «сприятливих фаз розвитку» (зростання та зрілість) та скорочення тривалості «несприятливих фаз розвитку» (впровадження, старіння, занепад).

Таким чином, на підставі аналізу представлених підходів, можна зробити висновок, що враховуючи недоліки кожного окремого напрямку аналізу та оцінки потенціалу, запропоновані вченими методики оцінки потенціалу подекуди несуть ознаки декількох напрямів

оцінки потенціалу і досить докладно викладені у науковій літературі. Однак питання розробки методики оцінки ресурсного потенціалу підприємства з позиції відповідності структурного і якісного складу наявних ресурсів до стадії життєвого циклу відповідних складових ресурсного потенціалу потребує подальшого дослідження.

При чому, для характеристики процесу управління ресурсним потенціалом на основі системно-цільового підходу потребує розробки динамічна математична модель, що враховуватиме тривалість життєвого циклу окремих складових ресурсного потенціалу. В цьому контексті потребують також визначення ті економічні, технологічні, соціальні, інноваційні параметри, які будуть свідчити про перехід від однієї стадії розвитку ресурсного потенціалу та його складових до іншої, а також про необхідність застосування заходів щодо розвитку чи протидії їх старінню.

Література

1. Державний комітет статистики: офіційний сайт // [Електронний ресурс]: URL:// <http://ukrstat.gov.ua>
2. Добикіна О.К. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник. / О.К. Добикіна, В.С. Рижиков, С.В. Касьянюк, М.Є. Кокотко, Т.Д. Костенко, А.А. Герасимова – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
3. Должанський І.З. Управління потенціалом підприємства: Навчальний посібник./ І.З. Должанський, Т.О. Загорна, О.О. Удалих, І.М. Герасименко, В.М. Ращупкіна – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.
4. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2005. – 352 с.
5. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник. / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк – К.: КНЕУ, 2003. – 316 с.
6. Артемьев Б.В. Проблемы оценки потенциала предприятия / Б.В. Артемьев // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля: Зб. наук. пр. – 2006. – № 4 (98). – Ч. 2. – С. 7-11.
7. Лисяков В.П. Оцінка виробничого потенціалу підприємства/ В.П. Лисяков // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – Вип. 36-2 – С.100-105
8. Параконный А.В. Классификация методов оценки экономического потенциала предприятия / А.В. Параконный, С.В. Параконный // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля: Зб. наук. праць. – 2006. – № 4(98). – Ч.1. - С.174-178.
9. Шершньова З. С. Стратегічне управління: Навчальний посібник./ З.С. Шершньова, С.В. Оборська — К.: КНЕУ, 1999. — 384 с.
10. Скулин В.А. Формирование системы оперативного контролинга производственных и коммерческих результатов промышленного предприятия./ В.А. Скулин: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.05 – Ивановский государственный ун-т. — Иваново, 2010. — 24с.
11. Рябикіна Н.І. Теоретико-методологічні засади оцінки та оптимізації використання потенціалу промислового підприємства (на прикладі гірничо-збагачувальних підприємств)/ Н.І. Рябикіна: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 – Одеський державний економічний університет Міністерства освіти і науки України. – Одеса, 2003. – 15 с.
12. Шилепницький П.І. Вдосконалення управління виробничим потенціалом (на прикладі підприємств машинобудування)/ П.І. Шилепницький: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.02 – Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2001. - 13 с.
13. Балабанова Л.В. Управління маркетинговим потенціалом підприємства: монографія / Л.В. Балабанова, Р.В. Мажинський. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. – 153 с.
14. Ліпич О.М. Ефективність виробничо-ресурсного потенціалу підприємства: фактори впливу та критерії оцінки/ О.М. Ліпич // Науковий вісник. – 2005. – Вип. 15.5. – С.361-368
15. Іщук С.О. Методи визначення ефективності виробничого потенціалу промислових підприємств/ С.О. Іщук // Труды Одесского политехнического университета. — 2004. — Выпуск 2 (22) — С.1-6
16. Кудіна О. М. Формування ресурсної стратегії підприємства./ О.М. Кудіна: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 – Харківський національний економічний університет. – Харків, 2008. – 20 с.
17. Лапін Є.В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління./ Є.В. Лапін: автореф. дис. докт. екон. наук: 08.07.01 - Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” Міністерства освіти і науки України. — Харків, 2006. — 39 с.

18. Талах Т.А. Аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств хлібопекарської промисловості./ Т.А. Талах: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 – Тернопільська академія народного господарства. - Тернопіль, 2005. - 23 с.
19. Волошинова Н. О. Особенности оценки потенциала промышленных предприятий/ Н.О. Волошинова // Науковий вісник ЛНАУ. – 2009. – № 5
20. Квятковська Л.А. Формування оцінки ефективності виробничого потенціалу промислового підприємства з використанням збалансованої системи показників / Л.А. Квятковская // [Електронний ресурс]: URL://<http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=238>
21. Мельникова М.В. Проблеми оцінки потенціалу розвитку виробничо-господарських комплексів/ М.В. Мельникова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4. – Т. 2. – С. 95-98
22. Осіпов П.В. Методологія управління виробничим потенціалом харчової промисловості. / П.В. Осіпов: автореф. дис. докт. екон. наук: 08.07.01 - Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – Одеса, 2004. – 29 с.
23. Блонська В.І. Методичні підходи до оцінки потенціалу підприємства у ході формування стратегічних переваг/ В.І. Блонська, С.Я. Нагірна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.2. – С.150 –155
24. Сабадирьова А.Л. Організація оцінки вартості потенціалу підприємства/ А.Л. Сабадирьова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4. – Т.2. – С. 127-130
25. Павлова В.А. Оцінювання ресурсного потенціалу підприємств машинобудівної галузі/ В.А. Павлова, О.В. Кузьменко // Держава та регіони: Серія: економіка та підприємництво. – 2010. – № 1. – С. 152-156
26. П'яткова Н.П. Формування ресурсного потенціалу металургійного підприємства/ Н.П. П'яткова: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04.— Східноукраїнський національний університет імені Володимирів Дала Міністерства освіти і науки України. — Луганськ, 2008. – 21 с.
27. Щур О. Методологічний підхід до оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства / О. Щур, А. Терехух // Вісник ЛДІНТтаУ ім. В.Чорновола: Серія: економічні науки. – 2009. – № 4. – С. 169-177
28. Чайковська В.П. Ресурсозапезпечення в системі управління життєвого циклу підприємства в Україні/ В.П. Чайковська: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04.— Європейський університет.— Київ, 2008. – 22 с.
29. Горяча О.Л. Управління виробничим потенціалом промислових підприємств./ О.Л. Горяча: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01— Європейський університет фінансів, менеджменту і бізнесу. — Київ, 2006. – 21 с.

*Рекомендовано до друку:
д.е.н., доц. Єрмошкіною О.В., 18.06.2010*

*Надійшло до редакції:
06.06.2010*